

เครือข่าย ชุมชน 9 ดี: กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคม ในจังหวัดบุรีรัมย์

The Network of the Nine Virtues Community: A Social Value Creative Process in Buriram Province

¹รุ่งสุริยา หอมวัน, ²ธันนัตชัย พัฒนะสิงห์, ³พระมหาอภิสิทธิ์ วิริโย,

⁴อิสพงษ์ ไกรสินธุ์ และ ⁵สมคิด สุขจิตร

¹Rungsuriya Homwan, ²Thananchai Pattanasing, ³Phramaha Apisit Viriyo,

⁴Issaphong khraisin and ⁵Somkid Sukjit

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Buriram Buddhist college Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹chaiyasit123@gmail.com

Received: January 15, 2022; **Revised:** February 20, 2023; **Accepted :**April 24, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “เครือข่าย ชุมชน 9 ดี: กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่าย 9ดี เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อสร้างรูปแบบเครือข่าย 9ดี เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์ และเพื่อวิเคราะห์การเชื่อมโยงเครือข่าย 9ดี เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างที่ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือชุมชนต้นแบบคุณธรรมหมู่บ้านสันติสุข 9ดี ประกอบด้วย 1) บ้านตะโค่ง หมู่ 1 ตำบลบ้านด่าน อำเภอบ้านด่าน 2) บ้านบุ หมู่ 12 ตำบลปราสาท อำเภอบ้านด่าน 3) บ้านหนองเต็งใหญ่ หมู่ที่ 17 ตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง 4) บ้านยาง ตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ 5) บ้านตลาดโพธิ์ ตำบลตลาดโพธิ์ อำเภอลำปลายมาศ 6) บ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช 7) บ้านโคกเหล็ก ตำบลโคกเหล็ก อำเภอห้วยราช และ 8) บ้านนาโพธิ์

¹ อาจารย์, วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

² อาจารย์, วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

³ อาจารย์, วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

⁴ อาจารย์, วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

⁵ อาจารย์, วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix-method) และวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม พบว่า แนวทางการเสริมสร้างเครือข่าย 9 ดี เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์ มีแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายทั้งในระดับจังหวัด ระดับตำบล และระดับชุมชนหรือหมู่บ้าน มีกระบวนการดังนี้ 1) การสร้างความเข้าใจ ในกระบวนการวางแผนและการบริหารงานทุกระดับ 2) จัดตั้งองค์กรและคณะทำงานขับเคลื่อนธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9 ดี ในทุกระดับ 3) จัดทำธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9 ดี 4) กำหนดแผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนธรรมนูญหมู่บ้านฯ ในภาพรวมทั้งจังหวัด 5) การขับเคลื่อนการดำเนินชีวิตหมู่บ้านสันติสุข 9 ดี เพื่อให้ทุกหมู่บ้านนำธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9 ดี มาสู่การปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาหมู่บ้านให้บรรลุวัตถุประสงค์ ส่วนการวิเคราะห์การเชื่อมโยงเครือข่าย 9 ดี พบว่าประเภทของเครือข่าย ประกอบด้วยเครือข่ายเชิงพื้นที่ เครือข่ายเชิงประเด็น กิจกรรม และเครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ สำหรับปัจจัยความสำเร็จในการจัดทำธรรมนูญสันติสุขชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืนในจังหวัดบุรีรัมย์ มี 5 องค์ประกอบคือ มีผู้นำ มีคณะกรรมการหมู่บ้าน การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชน ความศรัทธาของชุมชน และการประเมินผลที่มีคุณภาพ

คำสำคัญ: เครือข่าย 9 D, สร้างสรรค์, คุณค่าทางสังคม

Abstract

The study titled “Community Network 9 D: Social Value Creation Process in Buriram Province” , The objective of this study was to study the 9D network building approach to create social values in Buriram Province. to create a 9D network model . to create social values in Buriram Province and to analyze the network linkage 9D. to create social values in Buriram Province. The sample group in this study was the model community of Santisuk Village 9D, Consisting of 1) Ban Ta Khong, Village No. 1, Ban Dan Sub-district, Ban Dan District, 2) Ban Bu, Village No. 12, Prasat Subdistrict, Ban Dan District, 3) Ban Nong Teng Yai, Village No. 17, Nong Teng Subdistrict, Krasang District, 4) Ban Yang, Ban Yang Subdistrict, Lam Plai Mat District, 5) Ban Talat Pho Talat Pho Subdistrict Lam Plai Mat District, 6) Ban Sanuan Nok, Sanuan Subdistrict, Huai Rat District, 7) Khok Lek House, Khok Lek Sub-district, Huai Rat District and 8) Ban Na Pho, Na Pho Subdistrict, Na Pho District, Buriram Province. By using mixed-method and action research. The tool used for data collection was an interview created by the researcher himself. group chat and participatory observation. It was found that the guidelines for building 9 good networks to create social values in Buriram Province. There is a way to strengthen the network. both at the provincial level, the sub-district level, and the community or village level. The process is as follows: 1) Building understanding in the planning and management

processes at all levels, 2) Establish an organization and working group to drive the Statute of Santisuk Village 9D at all levels, 3) Prepare the Statute of Santisuk Village 9D, 4) formulate a strategic plan to drive the village constitution In the picture, including the province, 5) Driving the village life plan at Santisuk 9D, So that every village can bring the Statute of Santisuk Village 9D into practice in solving the problem. And develop villages to achieve the objectives. The analysis of network linkage 9D found that the type of network It consists of a spatial network. network of activities and the network is divided according to the structure of functions. For the success factors in the creation of the Statute of Peace, Strong and Sustainable Communities in Buriram Province, There are 5 components: a leader, a village committee participation of citizens or communities community faith and quality evaluation.

Keywords: 9 D network, create, social value

บทนำ

ประเทศไทยถึงแม้จะมีการพัฒนาไปสู่ความเจริญในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการศึกษา ด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ ด้านการสาธารณสุข ด้านสังคมและด้านอื่นๆ แต่จากสถานการณ์บ้านเมืองที่ผ่านมา ประเทศไทยกลับต้องประสบปัญหาในหลายด้านที่ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้ร่วมกันพยายามแก้ไขปรับปรุง และพัฒนาให้ดีขึ้น แต่ปัญหาต่างๆ กลับทวีความรุนแรงมากขึ้นเป็นเงาตามตัวพร้อมกับความเจริญ ซึ่งปัญหาที่สำคัญคือประเทศไทย สังคมกำลังเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม และมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย รวมถึงเผชิญปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและการพนันที่เพิ่มมากขึ้นในกลุ่มเด็กและเยาวชน ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านการศึกษา ปัญหาความยากจน ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาทางการเมือง และแตกแยกของคนในชาติ เป็นต้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ได้ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” การมีส่วนร่วมในการพัฒนา และการมุ่งเสริมสร้างกลไกการพัฒนาประเทศ ให้มีการพัฒนาเชิงบูรณาการระหว่างหน่วยงานโดยยึดพื้นที่เป็นหลัก และกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยมีเป้าหมาย “การเสริมสร้างและพัฒนาคน” อย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน แผนพัฒนาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนไทยทุกช่วงวัย มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ได้มียุทธศาสตร์สำคัญที่เป็นปัจจัยสนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ คือ การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญประกอบด้วย การปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทย ให้มีคุณภาพ คุณธรรมจริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ การพัฒนาศักยภาพคนให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า ด้วยการยกระดับ

คุณภาพการศึกษาการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๙: ๖๕-๗๔)

หลักธรรมนูญ 9 ดี เป็นคุณธรรมนำทางในการดำเนินชีวิตไปสู่ความสุขสงบตาม “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว บทสรุปแนวพระราชดำริที่พระราชทานให้ประชาชนคนไทยได้น้อมนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตคือความเป็นคนดี รู้จักทำมาหากินโดยสุจริต พึ่งพาอาศัยกันเมตตาปรานีต่อกัน ไม่โลภ และมั่นคงอยู่ในความกตัญญูทุกเวที

จังหวัดบุรีรัมย์ถือเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยที่ได้มีการทดลองจัดทำธรรมนูญหมู่บ้านหรือธรรมนูญพลเมืองขึ้นมา เพื่อเป็นกลไกการพัฒนาในระดับฐานรากจนถึงระดับจังหวัด โดยกำหนดเป้าหมายสูงสุดของการจัดทำธรรมนูญหมู่บ้านหรือธรรมนูญพลเมือง คือ “บุรีรัมย์ สันติสุขบนความพอเพียง เพื่ออนาคตลูกหลานชาวบุรีรัมย์ ครอบครัวเดียวกัน สายเลือดเดียวกัน” โดยอาศัยอำนาจตามความใน มาตรา 28 ทรี แห่ง พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 พระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติ หน้าที่ และการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน พุทธศักราช 2551 โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญในการ จัดทำธรรมนูญพลเมืองหรือธรรมนูญหมู่บ้านเพื่อเป็นการจัดระเบียบสังคม และเป็นการสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหาของสังคมระดับหมู่บ้าน โดยเป็นการปฏิบัติให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม จารีต ประเพณี และต้องไม่ขัดต่อกฎหมายบ้านเมือง

ตามที่จังหวัดบุรีรัมย์ ได้นำตัวแบบการพัฒนาจังหวัดบุรีรัมย์รายกรณี (B- CM Model : Buriram Case Management Model) เป็นแนวทางการพัฒนาจังหวัดบุรีรัมย์ โดยกำหนดเป้าหมายสูงสุด “บุรีรัมย์สันติสุข บนความพอเพียง เพื่ออนาคตลูกหลานชาวบุรีรัมย์ ครอบครัวเดียวกัน สายเลือดเดียวกัน” ซึ่งมีปัจจัยความสำเร็จ 9 ประการ (9 ดี) คือ เป็นคนดี มีปัญญา รายได้สมดุล สุขภาพแข็งแรง สิ่งแวดล้อมสมบูรณ์ สังคมอบอุ่น หลุดพ้นอาชญากรรม จัดตั้งกองทุนพึ่งพาตนเอง สร้างความเข้มแข็งคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)/ชุมชน ที่เป็นกลไกหลักในระดับปฏิบัติในพื้นที่ที่จะต้องเป็นผู้ขับเคลื่อนปัจจัยความสำเร็จในทุกด้าน (องค์กรคุณธรรม สร้างคนดี สังคมดี: ออนไลน์)

ดังนั้น จึงควรมีการสร้างและพัฒนาเครือข่าย 9 ดี เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเป็นการสื่อสารสร้างความสมานฉันท์ในการอยู่ร่วมกันของสังคมโดยยึดหลัก 9 ดีเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการรวมตัว การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันแบบสมานฉันท์เกิดสันติสุขอย่างยั่งยืน ขยายผลไปสู่องค์กรและสังคมเพื่อสังคมเกิดสันติสุขในการอยู่ร่วมกันสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่าย ๙ ดี เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อสร้างรูปแบบเครือข่าย ๙ ดี เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อวิเคราะห์การเชื่อมโยงเครือข่าย ๙ ดี เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Document Study) โดยการศึกษาจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์

2. ศึกษาภาคสนาม (Field Study) หรือการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลโดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์ ด้วยวิธีศึกษาและคัดเลือกชุมชน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ เครือข่ายชุมชน ๙ ดี กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มคนในชุมชน การสนทนากลุ่มย่อย และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. แนวทางการเสริมสร้างเครือข่าย 9 ดี เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์
ในการศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่าย 9 ดี เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า

จังหวัดบุรีรัมย์ ได้มีแนวทางการเสริมสร้างเครือข่าย 9 ดี ทั้งในระดับจังหวัด ระดับตำบล และระดับชุมชนหรือหมู่บ้าน ผู้ที่วางนโยบายเครือข่ายชุมชนคุณธรรม 9 ดี คืออดีตผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ (นายเสรี ศรีหะไตร) ซึ่งมีกระบวนการประกอบด้วย 1) การสร้างความเข้าใจด้วยตัวแบบการบริหารจัดการรายกรณี Buriram Case Management Model หรือ BCM Model ในทุกระดับตั้งแต่จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน 2) จัดตั้งองค์กรและคณะทำงานขับเคลื่อนธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9 ดี ในทุกระดับ 3) จัดทำธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9 ดี เป็น

การยกร่างระเบียบข้อปฏิบัติสำหรับหมู่บ้าน โดยการระดมความคิดจากผู้นำทั้งภาครัฐและเอกชน
ทุกระดับ 4) กำหนด Road Map การขับเคลื่อนธรรมนูญหมู่บ้านฯ ในภาพรวมทั้งจังหวัด และ 5)
การขับเคลื่อนการทำแผนชีวิตหมู่บ้านสันติสุข 9 ดี เพื่อให้ทุกหมู่บ้านนำธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9 ดี
มาสู่การปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาหมู่บ้าน

2. สร้างรูปแบบเครือข่าย 9 ดี เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การ
สร้างรูปแบบเครือข่ายชุมชน 9 ดี มี 3 ระดับ คือ ระดับจังหวัด ระดับตำบล และระดับชุมชน/
หมู่บ้าน ดังนี้

2.1 การสร้างรูปแบบเครือข่ายชุมชน 9 ดี ระดับจังหวัด

ในระดังจังหวัดนั้น การสร้างรูปแบบเครือข่ายธรรมนูญหมู่บ้าน ๙ ดี
เป็นการขับเคลื่อนด้วยพลังบวร ที่เป็นนโยบายการรณรงค์ให้ประชาชนรักษาศีล 5 มีประเด็นดังนี้

1) ส่งเสริมการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย วัดและ
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล จัดทำแผนร่าง เพื่อเสนอโครงการงานประเพณีปลอดสิ่ง
เสพติด มีหน่วยงานภาครัฐ ร้านค้า และประชาชน ให้ความร่วมมือ โดยส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติ
ตามกฎหมายและกฎกติกาข้อบังคับหมู่บ้าน มีการจัดเวทีประชาคมให้แสดงความคิดเห็นเพื่อทำ
ข้อตกลงร่วมกันถือปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันทั้งหมู่บ้านโดยครอบคลุมในทุกด้าน เช่น งานศพ
ปลอดเหล้า ปลอดการพนัน งานกฐินงดแอลกอฮอล์ ส่งผลให้เจ้าภาพประหยัดค่าใช้จ่ายได้มาก
สามารถนำเงินจากการที่จะซื้อเหล้า เก็บไว้เป็นกองทุนในการบริจาคเพื่อสาธารณกุศลให้กับชุมชน
ได้มากขึ้น

2) ส่งเสริมเศรษฐกิจ หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนและส่งเสริมการลด
ต้นทุนและปัจจัยในการผลิตด้านการเกษตร เพื่อเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพในการพัฒนา
เศรษฐกิจระดับฐานรากในชุมชน ทุกครัวเรือนจะมีผักสวนครัวรั้วเก็บทานได้ ซึ่งเป็นผักที่ปลอด
จากสารเคมี

3) ส่งเสริมสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข ในการบริหารจัดการ
สิ่งแวดล้อมชุมชน จะใช้ระบบกลไกคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้าน มี
หน้าที่ร่วมกิจกรรมนันทนาการ จัดกิจกรรมร่วมต่อต้านไม่ยุ่งเกี่ยวยาเสพติด กิจกรรมออกกำลังกาย
ร่วมกับคณะเจ้าหน้าที่อาสาสมัคร (อสม.) และศูนย์การศึกษาชนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
โดยมีผู้นำทางศาสนาและผู้นำหมู่บ้านคอยให้คำปรึกษาและแนะนำแนวทางในการปฏิบัติในแต่ละ
ขั้นตอน

2.2) การสร้างรูปแบบเครือข่ายชุมชน 9 ดี ระดับตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลได้เสริมสร้างด้านความรู้แก่บุคลากรภายใน
ชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้าใจเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในด้านต่างๆ มีการพัฒนาเครือข่ายให้เกิด
ความเข้มแข็งด้วยกิจกรรมทางศาสนาที่หลากหลาย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครือข่ายสันติสุข
กระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่าย เพื่อให้เกิดกระบวนการที่เป็นรูปธรรมและสอดคล้อง
กับระบบวัฒนธรรมในปัจจุบัน รวมทั้งสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สามารถสร้าง
กระบวนการในการส่งเสริมเครือข่ายชุมชนด้วยการร่วมศึกษาวิเคราะห์เพื่อเปิดรับฟังความ

คิดเห็นจากชุมชน เพื่อนำสิ่งที่ชุมชนเสนอมานั้นเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ความเหมาะสมเพื่อจะได้ขับเคลื่อนให้เกิดความมั่นคง ยั่งยืน

2.3) การสร้างรูปแบบเครือข่ายชุมชน 9 ดี ระดับชุมชน

การสร้างรูปแบบเครือข่าย เกิดขึ้นภายใต้แผนพัฒนาชุมชน โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นแม่ข่ายในการจัดทำโครงการต่างๆ ผลักดันให้ชุมชนเกิดสันติสุขภายใต้แผนที่กำหนดไว้ เพราะเป็นพื้นฐานและปัจจัยทางสังคมชนบทที่บ่งบอกถึงความพร้อมของการเป็นชุมชนต้นแบบ หมู่บ้านร่มเย็น เป็นสุข โดยหน่วยงานภาครัฐคือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทำภาคีเครือข่ายกับหน่วยงานข้างนอก เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ และศูนย์การศึกษาตามอัธยาศัยและการศึกษานอกระบบจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งในแต่ละส่วนงานมีบทบาทหน้าที่ในการเชื่อมโยงเครือข่ายหมู่บ้านมีแผนพัฒนาหมู่บ้าน ทั้งแผนระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว โดยในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ให้ดำเนินการจัดทำแผนตามความต้องการและสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านอย่างแท้จริง โดยให้ราษฎรในหมู่บ้านมีหน้าที่สนับสนุนการจัดแผนพัฒนาพัฒนาหมู่บ้านและให้คณะกรรมการหมู่บ้าน หัวหน้าคุ้มบ้าน คณะกรรมการคุ้มบ้าน มีหน้าที่ประสานงานในการจัดทำแผนและติดตามผลการดำเนินการตามแผน ถือว่าเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัด และราชการ ผ่านโครงการของหมู่บ้านรักษาศีลห้า หรือชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข

3. วิเคราะห์การเชื่อมโยงเครือข่าย 9ดี เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

3.1 ประเภทของเครือข่าย มี 3 ประเภท คือ

1) เครือข่ายเชิงพื้นที่ เป็นเครือข่ายที่อาศัยพื้นที่ดำเนินการในการทำงานร่วมกัน เป็นการพัฒนาที่อาศัยหลักธรรมนูญหมู่บ้าน 9ดี เป็นเป้าหมายในการนำทางลักษณะการทำงานของเครือข่ายธรรมนูญหมู่บ้าน 9ดี จะมีศูนย์ประสานงานหลักคือศูนย์ธรรมนูญหมู่บ้านระดับจังหวัด และมีศูนย์ประสานงานย่อยในระดับอำเภอ ตำบล และชุมชน/หมู่บ้าน เพื่อให้คณะทำงานในเครือข่ายมาร่วมผลักดันกิจกรรมให้เครือข่ายย่อยทำงานตามหน้าที่และภารกิจของตน

2) เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายที่ใช้ประเด็นกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยหลักในการสร้างเครือข่าย คือมุ่งเน้นการจัดการในประเด็นสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นอย่างจริงจังและพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกับภาคีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง จึงเกิดการรวมตัวกันของหลายๆ ฝ่ายในจังหวัดบุรีรัมย์ และอาศัยเครือข่ายธรรมนูญหมู่บ้าน 9ดี เป็นเครื่องมือในการพัฒนากิจกรรมต่างๆ โดยใช้ชื่อเครือข่ายว่า “ธรรมนูญหมู่บ้าน 9 ดี”

3) เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ เครือข่ายธรรมนูญหมู่บ้าน 9ดี มีเครือข่ายที่เป็นภาคี คือเครือข่ายภาครัฐ เครือข่ายภาคการเมือง เครือข่ายธุรกิจเอกชน เครือข่ายคุณธรรม (องค์การมหาชน) เครือข่ายประชาชน เป็นต้น บางเครือข่ายเข้าเป็นภาคีตั้งแต่เริ่ม

ดำเนินการธรรมนูญหมู่บ้าน แต่บางเครือข่ายเข้ามาเป็นภาคีหลังจากที่การดำเนินงานธรรมนูญหมู่บ้าน 9 ดี ประสบผลสำเร็จเป็นรูปธรรมอย่างยั่งยืนแล้ว

3.2) ปัจจัยความสำเร็จในการจัดทำธรรมนูญสันติสุขชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืนในจังหวัดบุรีรัมย์ มี 5 องค์ประกอบคือ

1) ปัจจัยด้านผู้นำ ผู้นำถือว่ามียุทธศาสตร์เป็นอย่างมากในการจัดทำธรรมนูญหมู่บ้านนับตั้งแต่ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บริหารส่วนราชการ นักปกครองในระดับท้องที่และนักปกครองในระดับท้องถิ่น ทำให้เกิดธรรมนูญสันติสุขเกิดขึ้นทั่วทุกพื้นที่ในจังหวัดบุรีรัมย์

2) คณะกรรมการหมู่บ้าน มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากและถือเป็นกลไกหลักในการจัดทำและขับเคลื่อนธรรมนูญสันติสุขของชุมชน ในระดับตำบล และหมู่บ้าน ให้ประสบความสำเร็จในการประสานความร่วมมือการขับเคลื่อนธรรมนูญหมู่บ้าน

3) การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชน ประชาชนหรือชุมชนจะมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินงาน การประเมินผลตามที่ได้กำหนดร่วมกันและเขียนเป็นธรรมนูญสันติสุขหมู่บ้าน

4) ความศรัทธาของประชาชนหรือชุมชน ในแต่ละหมู่บ้าน/ชุมชนจะมีการจัดทำแผนชีวิตหมู่บ้าน และมีการจัดกิจกรรมถวายสัตย์ปฏิญาณสาบานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความศรัทธาและความตระหนักที่ดีในการปฏิบัติตามแผนชีวิตตามที่ได้กำหนดร่วมกัน คือ “การทำดี ละชั่ว กลัวบาป” โดยปลูกฝังจิตสำนึกให้ชาวบ้านมีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา

5) การประเมินผลมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานตามธรรมนูญ 9 ดี มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินหมู่บ้าน/ชุมชน ตามแนวคิดเชิงระบบ โดยพิจารณากิจกรรมต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ คือพิจารณาปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และปัจจัยนำออกอย่างสม่ำเสมอ โดยคณะกรรมการทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอและจังหวัดเป็นผู้ทำการประเมิน

ในกระบวนการทำงานของเครือข่ายธรรมนูญหมู่บ้าน 9 ดี นั้น สิ่งหนึ่งที่ได้รับนอกจากผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ คือความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีกัน ผลสัมฤทธิ์ของความเป็นเครือข่ายที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาที่ต่อเนื่องประกอบด้วย 1) เกิดกระบวนการเรียนรู้ 2) การเพิ่มโอกาสในการแก้ไขปัญหา 3) เกิดการพึ่งพาตนเอง 4) การจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น 5) เกิดกระบวนการผลักดันเชิงนโยบาย 6) เกิดอำนาจหรือพลังสามารถนำมาเป็นการต่อรองในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองได้

อภิปรายผล

เครือข่าย ชุมชน 9 ดี: กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. แนวทางการสร้างเครือข่าย 9 ดี เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์

แนวทางการเสริมสร้างเครือข่าย 9ดี มีการเชื่อมโยงทั้งในระดับจังหวัด ระดับตำบล และระดับชุมชนหรือหมู่บ้าน ซึ่งมี 5 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างความเข้าใจ ในกระบวนการวางแผนและการบริหารงานทุกระดับ 2) จัดตั้งองค์กรและคณะทำงานขับเคลื่อนธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9ดี ในทุกระดับ 3) จัดทำธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9ดี เป็นการยกร่างระเบียบข้อปฏิบัติสำหรับหมู่บ้าน โดยการระดมความคิดจากผู้นำทั้งภาครัฐและเอกชนทุกระดับ 4) กำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนธรรมนูญหมู่บ้าน และ 5) การขับเคลื่อนการทำแผนชีวิตหมู่บ้านสันติสุข 9ดี เพื่อให้ทุกหมู่บ้านนำธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9ดี มาสู่การปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาหมู่บ้านให้ประชาชนสามารถลดปัญหาความขัดแย้งและพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สหประชาชาติ ประเทศไทย (ออนไลน์: 3) ได้กล่าวถึงกระบวนการสร้างสถาบันที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย

1) ลดปัญหาความขัดแย้ง และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนได้ตรงจุด การขับเคลื่อนหมู่บ้านสันติสุข 9ดี เป็นการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกหรือยุติธรรมเชิงสมานฉันท์สามารถช่วยลดปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยใช้อำนาจเชิงศีลธรรมของกลุ่มคนที่ได้รับความเคารพนับถือในชุมชน และวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมที่ดึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน สร้างความสามัคคีเหมือนดังพี่น้อง อันส่งผลให้ความขัดแย้งหรือความรุนแรงที่เกิดขึ้นในชุมชนสามารถยุติได้ด้วยแนวทางยุติธรรมทางเลือก ไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

2) กลไกการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาจังหวัดมีความเข้มแข็งมากขึ้น การใช้ตัวแบบการบริหาร BCM Model เพื่อขับเคลื่อนหมู่บ้านสันติสุข 9ดี จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ซึ่งภารกิจของรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกัน เป็นคณะทำงานขับเคลื่อนในระดับจังหวัด จนถึงพื้นที่หมู่บ้านและให้คณะกรรมการหมู่บ้านรับผิดชอบการขับเคลื่อนภารกิจทุกภารกิจในหมู่บ้าน และให้ส่วนราชการ หน่วยงานต่างๆ ทำหน้าที่หนุนเสริมศักยภาพให้คณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งเป็นกลไกหลักในระดับปฏิบัติในพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งมากขึ้น สามารถพัฒนาหมู่บ้านให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้

3) เกิดพลเมืองผู้ตื่นรู้ (Active Citizen) ภายใต้หลักประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม กระบวนการหมู่บ้านสันติสุข 9ดี เป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรมกับการสร้างกติกาของชุมชนเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ใช้ธรรมนูญหมู่บ้านมาเป็นเครื่องมือในการรวมพลังคนในชุมชนเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นการรวมตัวกันด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่เพราะถูกบีบบังคับ อีกทั้งมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เรียนรู้ ถ่ายทอดจนเกิดเป็นแบบแผนวิถีสังคมประชาธิปไตยที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาระดับพื้นที่ท้องถิ่นและชุมชน

นอกจากแนวทางการสร้างเครือข่ายที่กล่าวมาแล้ว ยังได้เน้นแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนให้คนบุรีรัมย์ดำเนินชีวิตตาม “แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” และสร้างสังคม “ทำความดี ละเว้นความชั่ว เกรงกลัวบาป” ขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน ทำให้คนในสังคมมีคุณธรรม อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน และสร้างแนวทางแก้ไข

ปัญหาของสังคมระดับหมู่บ้าน โดยการธำรงรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของสังคม การปฏิบัติให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม จารีตประเพณี และไม่ขัดต่อกฎหมาย สอดคล้องกับ กิตติพงษ์ เกียรติวัชรชัย และคณะ (ม.ป.ป.: 140) ได้ศึกษาพบว่ารูปแบบธรรมณูญพลเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ เรียกว่า “ธรรมณูญหมู่บ้านสันติสุข 9ดี” ได้นำแนวคิดมาจากคำสอนในพุทธศาสนาและศาสนาอื่นๆ ประยุกต์เข้าด้วยกันโดยเฉพาะหลักคิดในเรื่อง “ทำดี ละชั่ว กลัวบาป” และได้รับอิทธิพลจากแนวคิดประชาสังคม และประชาธิปไตยทางตรง โดยมุ่งเน้นการนำไปปฏิบัติได้จริง 2 ระดับ ทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร มีการให้สัตยาบันกันในหมู่บ้านเพื่อการอยู่ร่วมกันโดยสงบสุข

2. สร้างรูปแบบเครือข่าย 9ดี เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์

การสร้างรูปแบบเครือข่ายชุมชน 9ดี ในจังหวัดบุรีรัมย์ มี 3 ระดับ คือระดับจังหวัด ระดับตำบล และระดับชุมชน/หมู่บ้าน ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนเครือข่ายด้วยพลังบรรทัดฐานความร่วมมือระหว่างชาวบ้าน วัดหรือพระสงฆ์ และโรงเรียนหรือหน่วยงานภาครัฐ อันเป็นนโยบายการรณรงค์ให้ประชาชนรักชาติ 5 โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นด้านการส่งเสริมการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมเศรษฐกิจ และการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าการสร้างรูปแบบเครือข่ายนั้นเน้นหลักประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ สหประชาชาติ ประเทศไทย (ออนไลน์ : 6) ที่กล่าวว่า การบริหารชุมชนที่เน้นหลักประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมนั้น สร้างให้เกิดชุมชนแห่งความปรองดอง ธรรมณูญหมู่บ้านฯ มีแนวทางการบริหารชุมชนที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่างๆ ของชุมชน โดยยึดหลักประชาธิปไตย คือยึดเสียงข้างมากและไม่ริดรอดเสียงข้างน้อย มีคณะกรรมการฝ่ายค้าน เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานและเป็นผู้แทนของคนในชุมชนที่เห็นต่าง จึงก่อให้เกิดการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและปรองดอง เช่น หมู่บ้านเจริญสุข อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ได้มีการทำประชาคมหมู่บ้าน เรื่องนำเงินส่วนรวมที่ได้มาจากการเปรียบเทียบปรับคนที่ทำผิดกฎระเบียบของชุมชนมาทำประโยชน์ ซึ่งคนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าจะทำประปาภูเขาเพื่อให้ชุมชนมีน้ำใช้ แต่มีคนบางกลุ่มไม่เห็นด้วย คณะกรรมการหมู่บ้านได้เปิดโอกาสให้ทั้งสองฝ่ายแสดงความคิดเห็นจนได้ข้อสรุปเป็นมติของหมู่บ้าน และได้ให้คณะกรรมการฝ่ายค้านคนที่เห็นต่างและคนในหมู่บ้านสนใจได้เข้ามาตรวจสอบการดำเนินการโครงการเพื่อความโปร่งใส กล่าวได้ว่าการใช้แนวทางการบริหารจัดการชุมชนตามหลักประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จะช่วยให้แก้ไขปัญหาความเห็นต่างและขัดความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ชุมชนแห่งความปรองดองสมานฉันท์ขึ้น

การสร้างรูปแบบเครือข่ายชุมชน ๙ดี ทั้งในระดับจังหวัด ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน นั้นจะต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันในลักษณะเชิงพื้นที่ คือมีศูนย์ประสานงานระดับจังหวัด และมีภาคีที่เป็นเครือข่ายย่อย เช่น เครือข่ายภาครัฐ เครือข่ายพระสงฆ์ เครือข่ายเกษตรกร องค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งองค์กรธุรกิจเอกชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสุทนต์ อากาศโร (อบอุณ) (2548: 87) ได้กล่าวว่า กระบวนการทำงานของเครือข่ายในเชิงพื้นที่ ที่ทุกกลุ่ม องค์กร เครือข่าย และทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นเครือข่ายประชาคมในระดับจังหวัด

หรือพื้นที่ โดยมีการทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะพหุภาคี ความเป็นเครือข่ายในรูปแบบนี้ ในสังคมไทยจะมีในบางพื้นที่ บางจังหวัดที่เครือข่ายภาคประชาชนมีความเข้มแข็งเท่านั้น แต่ในบางพื้นที่ บางจังหวัด เครือข่ายเชิงพื้นที่ในภาพรวมของจังหวัดหรือตามพื้นที่ตามเขตการปกครองยังอยู่ในระหว่างการก่อตัวเพื่อพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้และความเป็นเครือข่าย

การสร้างรูปแบบเครือข่าย เกิดขึ้นภายใต้แผนพัฒนาชุมชน โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นแม่ข่ายในการจัดทำโครงการต่างๆ ผลักดันให้ชุมชนเกิดสันติสุขภายใต้แผนที่กำหนดไว้ เพราะเป็นพื้นฐานและปัจจัยทางสังคมชนบทที่บ่งบอกถึงความพร้อมของการเป็นชุมชนต้นแบบหมู่บ้านร่มเย็น เป็นสุข โดยหน่วยงานภาครัฐคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำภาคีเครือข่ายกับหน่วยงานข้างนอก สอดคล้องกับ พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอุ้น) (2548: 86) เครือข่ายภาคประชาชนนั้นเป็นการรวมตัวของภาคประชาชนในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะในชุมชนชนบท เป็นการรวมของปัจเจกบุคคล กลุ่มคน และเครือข่าย โดยอาศัยวัฒนธรรมชุมชน กระบวนการทำงานร่วมกับภาคอื่นๆ และระบบเทคโนโลยี เป็นเครื่องหนุนเสริมให้เกิดการรวมตัว โดยเครือข่ายภาคประชาชนเกิดขึ้นทั้งจากการเห็นความจำเป็นในการรวมพลังเพื่อแก้ไขปัญหา เกิดจากการเรียนรู้และการถ่ายทอดประสบการณ์ร่วมกัน โดยเป็นกระบวนการที่เป็นไปตามธรรมชาติ และเกิดจากการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่ต้องการให้องค์กร ชุมชน และสังคมมีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการที่จะพัฒนาตนเองตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของภาครัฐหรือหน่วยงานที่กำหนดไว้

3. วิเคราะห์การเชื่อมโยงเครือข่าย 9 ดี เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคม การวิเคราะห์เชื่อมโยงเครือข่ายธรรมนูญหมู่บ้าน 9 ดี ในจังหวัดบุรีรัมย์นั้น อาศัยเครือข่าย 3 ประเภท คือ 1) เครือข่ายเชิงพื้นที่ เป็นเครือข่ายที่อาศัยพื้นที่ดำเนินการในการทำงานร่วมกัน จะมีศูนย์ประสานงานหลักคือศูนย์ธรรมนูญหมู่บ้านระดับจังหวัด และมีศูนย์ประสานงานย่อยในระดับอำเภอ ตำบล และชุมชน/หมู่บ้าน เพื่อให้เกิดการสื่อสาร และความเคลื่อนไหว มีแกนนำผู้ประสานงานและคณะทำงานในเครือข่ายมาร่วมผลักดันกิจกรรมให้เครือข่ายย่อยทำงานตามหน้าที่และภารกิจของตน 2) เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายที่ใช้ประเด็นกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยหลักในการสร้างเครือข่าย คือมุ่งเน้นการจัดการในประเด็นสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นอย่างจริงจังและพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกับภาคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง และ 3) เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ มีเครือข่ายที่เป็นภาคี คือเครือข่ายภาครัฐ เครือข่ายภาคการเมือง เครือข่ายธุรกิจเอกชน เครือข่ายคุณธรรม (องค์การมหาชน) เครือข่ายประชาชน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เครือข่ายจะมีการเชื่อมโยงกันของเครือข่ายตามเจตนารมณ์หรือตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ อย่างเป็นกระบวนการ สอดคล้องกับ พระมหาสุทิตย์ อาภากร (2548: 84) ได้กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาในรูปแบบของเครือข่าย เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาองค์กร และการพัฒนาสังคม ความเป็นเครือข่ายอยู่ที่ความไว้วางใจ ความสามัคคี และการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เครือข่ายจะประสบผลสำเร็จมิได้ถ้าขาดการทำภารกิจ และการประสานผลประโยชน์ร่วมกัน

เพราะฉะนั้นเครือข่ายต่างๆ จึงมีการรักษาสัมพันธภาพและการรักษาผลประโยชน์ร่วมกันอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานของความเท่าเทียม

ปัจจัยความสำเร็จในการจัดทำธรรมนูญสันติสุขชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืนในจังหวัดบุรีรัมย์ มี 5 ประการ คือ 1) ปัจจัยด้านผู้นำ 2) คณะกรรมการหมู่บ้าน 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชน 4) ความศรัทธาของประชาชนหรือชุมชน 5) การประเมินผลมีประสิทธิภาพ ปัจจัยเหล่านี้ช่วยเสริมให้เครือข่ายธรรมนูญหมู่บ้านประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการมีผู้นำที่คอยชี้แนะสร้างความเข้มแข็งให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้าน มีการส่งเสริมให้เกิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังได้อาศัยสิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้ามาเสริมด้วย สอดคล้องกับ กิตติพงษ์ เกียรติวัชรชัย และคณะ (ม.ป.ป.: 140) ได้ศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านผู้นำและปัจจัยด้านคณะกรรมการหมู่บ้าน มีบทบาทสำคัญมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยด้านความศรัทธาเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีส่วนสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ ส่วนแนวทางการพัฒนาการจัดทำธรรมนูญพลเมืองเพื่อนำไปสู่ชุมชนต่างๆ ของประเทศไทย รัฐบาลต้องส่งเสริมการสร้างเสริมความเข้มแข็งของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยเพิ่มบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านเกี่ยวกับการจัดทำและขับเคลื่อนธรรมนูญพลเมืองทุกพื้นที่ในประเทศไทย ชุมชนต้องสร้างจิตสำนึกและพฤติกรรม ทำดีละชั่ว กลัวบาป ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของศาสนา คือ “เป็นคนดี” โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบคอยกำกับดูแลเพื่อให้เกิดชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับกระทรวงสาธารณสุข (ม.ป.ป. : 16) ที่ได้กล่าวว่าการพัฒนาเครือข่ายสู่ความเข้มแข็งยั่งยืน ต้องประกอบด้วย 1) จัดเวทีประชาคมเข้าใจปัญหาสุขภาพของท้องถิ่น 2) มีส่วนร่วมในการคิดและวางแผนปฏิบัติงาน 3) มีการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกเครือข่าย 4) สร้างความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกเครือข่าย 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในเครือข่าย

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า รัฐบาลต้องส่งเสริมการสร้างเสริมความเข้มแข็งของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยเพิ่มบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านเกี่ยวกับการจัดทำและขับเคลื่อนธรรมนูญหมู่บ้านทุกพื้นที่ในประเทศไทย มีโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อย่างต่อเนื่องและเข้มแข็ง โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบคอยกำกับดูแลเพื่อให้เกิดชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และการส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกของชุมชน ประชาชนชาวบ้าน นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญภาครัฐด้านธรรมนูญหมู่บ้านในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกาลสมัย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (ม.ป.ป.)การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของชุมชน. กองการศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ.
- กิตติพงษ์ เกียรติวัชรชัย และคณะ. การพัฒนาธรรมานุญพลเมืองสู่ชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาธรรมานุญหมู่บ้านสันติสุข 9 ตี จังหวัดบุรีรัมย์. คณะรัฐศาสตร์และนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย ปีที่ 11 ฉบับที่ 1, หน้า 140.
- พระมหาสุทิตย์ อาภาภโร (อบอูน). (2548) เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พิธิษฐ์ ไทย ออฟเซต.
- สหประชาชาติ ประเทศไทย. เป้าหมายที่ ๑๖. สันติภาพ ยุติธรรม และสถาบันที่เข้มแข็ง. สนับสนุนสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมที่เอื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนให้ทุกคนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพมีความรับผิดชอบ และทุกคนสามารถเข้าถึงในทุกระดับ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://thailand.un.org/th/sdgs/16>.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564, สำนักนายกรัฐมนตรี.
- องค์กรคุณธรรม สร้างคนดี สังคมดี, บุรีรัมย์ สังคมสันติสุข ดอกผลจากธรรมานุญ 9 ตี [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://dl.moralcenter.or.th/images/discipline/2.pdf>

